

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld., —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznaniša,
ikrat natisnjena,
od vrste 15 kr.

Naročnina, oznaniša in
reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu.

Odprte rekla-
macije so
poštne proste.

POPOTNIK.

Časopis za učitelje in prijatelje šole.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev v Ljubljani.“

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Uredništvo in
upravnistvo:
Reiserstrasse 8.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu.

Pismom, ki zahtevajo odgovor,
naj se prideni
primerna poštna
znamka.

Na anonimne dopise
se ne ozira.

Nebrankovana pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
ocene poslane kajige
se ne vračajo.

Našim prijateljem in čitateljem!

„Popotnik“ nastopi danes svoj jedenajsti tečaj, ter se predstavlja p. n. občinstvu v novi zunanji obliki. Ta-le naj bo vidni dokaz, kolikor nam je na časti, koja je skazala „Zaveza“ podjetju našemu, izvolivša si „Popotnik-a“ svojim glasilom, kolikor nam je na tem, da list naš povsem doseže ovo stopinjo pravega napredka, po katerem zavedno učiteljstvo sploh težiti mora. Naj nas nihče napačno ne razumé. Kdor je vestno zasledoval naše dosedanje delovanje, rad bode priznal, da nam resne volje v to nikoli ne primanjkuje.

Programa svojega „Popotnik“ ne bode spremenil. Zvest svojim dosedanjim načelom bode tudi kot glasilo „Zaveze“ zalagal prijatelje svoje s tečnim berilom, z razpravami šolsko-politiške, pedagogično-didaktične in praktično-metodične vsebine, obveščal s vsemi važnimi dogodki, ki so se vršili na šolskem polju sploh in v Slovencih posebej, budil in krepil tudi nadalje kolegijalnost in stanovsko zavest, netil blaženo bratovsko ljubezen in sodružno vzajemnost, potegoval se vselej nevstrašljivo za stanovske pravice naše ter krepko branil učiteljski ugled. **A zavzemal in povdarjal bode odslej še odločneje stališče učiteljsko!** Vendar se pa radi tega ne bode stavil baš v nasprotje z neučitelji, temveč se pri izbiri svojega gradiva po možnosti vselej tudi oziral na šolske prijatelje.

Našemu ugledu tako škodljivej osobni polemiki v „Popotnik-u“ ni prostora, pač pa se nikoli ne bomo obotavljali, mirno razkrivati in stvarno kritikovati razmere in odnose, ki vtegnejo biti našemu šolstvu ali pa učiteljskim interesom na kvar!

„Resnici in pravici prosto pot!“ bode v tem oziru naše geslo, in „Vse za narod, vero in cesarja!“ zvezda nam voditeljica pri našem delovanju sploh!

Kdor je našega mišljenja, naj se nam pridruži ter nas podpira po svojih močeh in zmognostih. Zlasti se priporočamo dosedanjim našim podpornikom, da nam ostanejo zvesti prijatelji tudi v prihodnje, da nam niti jeden ne odpade, pač pa, da nam pridobó še lepo število novih prijateljev in podpornikov. Več, ko najdemo gmotne podpore med somišljeniki svojimi, lepše bode se v zgoraj označenem smislu podjetje razvijalo, bolj bode prospevalo v prid milega našega naroda in v čast učiteljstva slovenskega!

Kakor do sedaj izhaja „Popotnik“ tudi nadalje po dvakrat, t. j. vsakega 10. in 25. dne v mesecu, ter stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrto leta 80 kr. Prvo številko smo poslali vsem dozdanim naročnikom našega lista in še nekaterim drugim p. n. tovarišem na ogled. Prosimo vse, ki želijo list prejemati:

Današnja številka ima **Kazalo** „Popotnik-a“ I. leta kot prilogo.

da se v teku t. m. oglasijo oziroma naročnino dopošljejo, da zamoremo določiti končno število, v katerem bode nam list tiskati.

Vse one p. n. naročnike pa, ki so s plačevanjem naročnine še od prej zaostali in katerim smo lansko leto vže izpiske pošiljali, še enkrat prečljudno prosimo, da se vsaj v novem letu odzovejo svojej dolžnosti ter nam ne delajo več nepotrebnega dela in poštnih stroškov!

Uredništvo in upravnništvo.

Kako bi se slovenski učitelji materijelno opomogli?

(Za nagrado.)

Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal.

Slovensko učiteljstvo je važen faktor v kulturnem in socijalnem življenju našem ter spoštovan stan pri vseh izobraženih in domoljubnih Slovencih. To spoštovanje, ki ga od leta do leta v večji meri vživa, pridobilo si je s svojo dokaj veliko izobraženostjo, z narodnim delovanjem na šolskem in slovstvenem polju ter seveda z vestnim izpolnovanjem svojih stanovskih dolžnosti. Slovenski učitelji se res ne morejo prištevati k učenjakom, vendar spadajo po izobrazbi svoji k prvim stanovom naše družbe. Slovenskega učitelja vidimo delavnega v šoli in zunaj šole; on ti sodeluje pri društvih in zborovanjih, pospešuje slovensko slovstvo s peresom in naročili, snuje društva itd. Da ima slovensko učiteljstvo lastna glasila, da podpira v največji meri slovenski mladinski list, s tem koristi z ene strani sebi in šoli, z druge strani pa navdaja ostale stanove z nekakošnim spoštovanjem do samega sebe. Slovensko učiteljstvo se lepo druži v svojih društvih, ki so dokaj mnogovrstna, vsa skupaj v svojih smotrih in svojem delovanju že tako vsestransko, da zadostujejo še vsem potrebam, in da razen kakenga okrajnega učiteljskega društva nam ni treba več snovanja novih učiteljskih društev priporočati. S tem, da se je bila še „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ oživotvorila, postavila se je združevanju učiteljskih sobratov častna krona.

Gledé občne in strokovne omike je toraj slovensko učiteljstvo na pravem potu, in želeti je, da tudi na tem potu ostane, da tako nadaljuje svoje delo, kakor ga je v družbi z drugimi domoljubi začelo. Poleg duševnega blagostanja skrbeti je pa slehernemu človeku še za materijelno ugodno stanje, kajti poslednje je večkrat podloga izobraženosti in kulturi. Res je sicer, da je učitelj že iz svojega šolovanja prinesel lepo množico znanosti na svoje učiteljsko mesto, če je to tudi le slabo dotirano; res je tudi, da se učitelj tudi pri slabi plači lahko nekoliko izobražuje, vsaj so dandanes knjige na ponudo povsodi in slehernemu, ki hoče po njih seči. Toda svet čisla človeka le po tem, kolikor plača, in tudi učitelja ovira slabo materijelno stanje v njegovem stanovskem poklicu in v javnem delovanju sredi človeške družbe. Učitelj mora stopati vesel med veselo mladino, če hoče pri njej kaj doseči. Zadovoljnost se pa more le tedaj brati na učiteljevem obrazu, ako ga ne mučijo vsakdanje skrbi, ako mu materijelno stanje ne dela sivih las. Učitelj mora z vso svojo zunanostjo v šoli in zunaj šole kazati tiste oblike, katere se običajno terjajo od omikane človeka. Tako življenje „po stanu“ pa stane navadno več, kakor učitelji gledé na njih plačo premorejo. Slovensko učiteljstvo mora torej zavoljo samega sebe in zavoljo zavoda, kateremu služi, hrepeneti po tem, da se mu materijelno njegovo stanje izboljša. Zavoljo tega bode umestno, da to vprašanje zopet enkrat vsestransko pretresujemo. Najprvo se nam je ozirati, kako bi si slovensko učiteljstvo v obče in v posameznih slučajih izboljšalo 1. svoje **stalne** dohodke, ki jih dobiva iz javnih zalog, 2. kako bi izboljšalo svoje materijelno stanje z dovoljenimi **stranskimi** dohodki, 3. kako bi posamezni učitelji skrbeli za svojo in svoje **rodbine** bodoč-

nost in 4. naposled, kako bi slovensko učiteljstvo skrbelo za častno skupno zastopstvo svoje ali za dobro materijelno stanje svojih društev.

A. Skrb za stalne dohodke.

Stalne dohodke dobivajo slovenski učitelji največ iz deželnih šolskih fondov, le deloma iz okrajnih šolskih zalog; iz občinskih blagajnic menda nikjer ne več. Malo je c. kr. učiteljev, kateri dobé svoje dohodke iz državnih blagajnic, in še manje je učiteljev, ki so plačani iz privatnih zalog. Ti dohodki, katere dobiva učitelj za svoje javno podučevanje in poslovanje, so stalni. So pa te učiteljske plače še vse premajhne in nikakor ne odговarjajo še § 55. državne šolske postave, po katerem bi moral imeti učitelj take dohodke, da bi brez pristranskih opravkov lahko živil famijlo. Plače avstrijskih (dolenje- in gorenje-avstrijskih) učiteljev ter plače gornje-štajerskih in koroških učiteljev prekosé dohodke slovenskega učiteljstva po slovenskih pokrajinah. Zavaljo tega slovensko učiteljstvo ne sme mirovati, dokler se mu pri vsakem plačilnem razredu vsaj za 100 gld. letni dohodki po postavnem potu ne povekšajo, dokler se opravilna doklada (na Štajerskem) ne pripozna tudi voditeljem enorazrednic, dokler se ne odmerijo učiteljem (na Kranjskem) 10% starostne doklade od faktične učiteljske plače, dokler se te doklade ne pripoznajo (na Štajerskem) tudi definitivnim podučiteljem itd. Ti postavno odmerjeni učiteljski dohodki naj se tudi zjednačijo po vseh slovenskih pokrajinah, da se bode moglo učiteljstvo seliti, in da so pač pravično in enakomerno razdeljeni, kakor so uradniške plače v celi monarhiji za enake uradnike ene in tiste stopinje. V to svrho naj „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ vlaga dobro vtemeljene prošnje na deželne zbore, katerim so slovenski učitelji podrejeni. S takimi koraki se utegne skupnemu učiteljstvu po deželnih zastopih pomoči do boljšega materijelnega stanja. Posameznemu učitelju je pa tako postopati, da se mu bodo njegovi uradni in službeni dohodki množili.

Učitelj si krub služi z „uma svitlim mečem.“ Bolje, ko je izobražen, bolje se mu bode godilo. Boljša spričevala ko si je pridobil, boljšo službo vtegne dobiti. Nastopni učitelj mora biti seveda zadovoljen z malimi dohodki, ki jih dobi kot začasen učitelj ali podučitelj v mali vasi. V tej prvi dobi svojega službovanja mora dobro računati, dobro gospodariti, da shaja s pičlo odmerjeno služnino. Z zrelostnim izpitom, ki si ga je nastopen učitelj pridobil, ne sme se dolgo zadovoljiti. Po obstoječih zakonih mora si prej ko prej pridobiti še drugo spričevalo, svedočbo učiteljske sposobnosti, katera mu daje še le važne pravice. Z dnevom prestane druge učiteljske preizkušnje štejejo se mu še le leta v pokojnino, če tudi še takoj stalen v službi ne postane. S sposobnostnim spričevalom pa ima tudi nekaj pravice do stalne službe, ki se mu v navadnih razmerah in brez tehtnega vzroka ne sme odrekati.

S stalnostjo v službi si pridobi še novih pravic, t. j. pravico do petletnih službenih doklad, ki dokaj pomorejo k boljšemu materijelnem stanju. Pet let kmalu mine, in 40—80 gld. poboljška na leto se lepo pozná. Ker se pa starostna doklada pri učiteljstvu ne pridobi tako naravnost, kakor pri uradnikih, treba je dokaj pridnosti v učiteljskem poklicu. Izpolnuj toraj, tovariš, zvesto svoje dolžnosti, ker sicer ti odrekó pravico do katere petletne doklade. Ako ti vse ne odtrgajo, odvzamejo ti morda en del, za eno ali dve leti. Škoda je, če se nam prikrajša le 10 ali 5 gld. Gledati se toraj mora, da so šolske oblasti z nami zadovoljne. Ako je zadovoljen šolski voditelj, ako se krajni šolski svet nad nami ne spotika, vtegne nam biti naklonjen še okrajni šolski nadzornik z okrajnim šolskim svetovalstvom vred. Ako mu pa okrajni šolski svet (na Štajerskem deželni) kvinkvenij odreče, težko mu ga bode po potu pritožbe naklonila višja inštanca deželni šolski svet ali naučno ministerstvo. Na najvišjo inštanco, na zadnjo, na upravno sodišče,

pa nam ni mogoče apelovati, ker se je to izreklo, da je v tej zadevi inkompetentno. Ako se pa učitelju petletna službena doklada ali tudi samo nje del odreče, naj se to vselej zgodi le na podlogi disciplinarnega postopanja; kajti to je velika in občutljiva kazen, katere naj ne prevzame, dokler se mu ni po predpisanem potu krivda dokazala. Pri drugih stanovih, pri vojakihi, uradnikih, duhovnikih je veliko pomikanje po lestvici navzgor, je velik avancement. Pri učiteljih je tako napredovanje kaj neznatno. Le pri štajerskih učiteljih je nekakošen avancement en miniatur; kajti v tej kronovini ima začasen podučitelj le 60°/_o učiteljske plače, začasen učitelj ima že 70°/_o *), stalen podučitelj že 80°/_o. En klin višje po tej lestvici se pride do cele učiteljske plače: Ako je učitelj ob enem šolski voditelj, pripada mu tudi stanovanje ali odškodnina za nj. Pri šoli je ob enem šolski vrt, čegar dohodke vsaj deloma šolski voditelj vživa. Če tudi ni povsodi s šolskim vodstvom na enorazrednicah opravilna doklada združena, dá se poleg naturalnega stanovanja v ugodnih okoliščinah prislužiti še kakošen krajcar čisto po poštenu in postavn^o poti, ako je le krajni šolski svet učitelju naklonjen, bodi-si da mu izroči to in uno v oskrbovanje, snaženje, drva, itd. Izboljša si učitelj tedaj materijelno svoje stanje, ako postane nadučitelj na dvo- ali večrazrednici. Z voditeljstvom teh šol, ki so v večjih krajih, so večkrat boljši dohodki združeni; vsaj na Kranjskem je določeno, da je nadučiteljska plača brez doklad najmanj 500 gld., dočim ima ²/₃ ostalega učiteljstva le po 400 in 450 gld.**) Opravilne doklade pa znašajo nadučiteljem menda po vseh slovenskih pokrajinah najmanj 50 gld., pa tudi 75 in 100 gld.

V teku let, toda dolgih let se že naberejo nadučiteljem (in drugim učiteljem) s kvin-kvenijami vred nekako taki dohodki, kakoršne imajo uradniki v XI. dijetnem razredu. Do dohodkov, ki so združeni z X. dijetnim razredom c. kr. uradnikov, popró se nadučitelji ljudskih šol le v redkem slučaju, k večjemu na Štajerskem v krajih, kjer sta I. in II. plačilni red. Taki dohodki so pa mnogim učiteljem skoro nedosegljivi, čeravno se za nje pri razpisih puli po 10, 20, 30 in več prosilcev. Že iz te okoliščine bi morali postavodajalci izprevideti, da so jako nedoločno se izrazili v § 55. državne šolske postave glede učiteljskih dohodkov. Zakaj niso tudi tukaj določili najnižje plače, recimo 600 gld., kakor so to storili pri uradnikih, pri duhovščini (kongrua), in častnikih.

Koliko bi bili s tem šoli koristili in ob enem učiteljski stan povzdignili. Ob enem bi bili lahko vse postranske službe učiteljem prepovedali. Na ta način bi bili dobili uzorne šole in učitelje. Slednji bi bili edino le za šolo živeli, v prostih urah bi se bili pečali edino le s tem, kar je v ozki zvezi s šolo, s knjigo, s peresom itd. Ali državna šolska postava je že naprej slutila, da deželni zbori ne bodo učiteljem dali zadosta zaslužka, zato jim je najprvo ta zakon in potem so jim še deželni zbori dovolili postranske službe, o katerih hočemo zdaj govoriti.

B. Skrb za stranske dohodke.

1. *Poduk v posebnih urah po šoli.* Pod staro šolsko postavo je bil ta poduk (korepeticija) znamenit, zlasti na normalkah ali glavnih šolah (čveterorazrednicah). Navadna šola je trajala le 4 ure na dan. Zato je imel učitelj dosta časa, da je pridjal še 5. uro za tiste učence, ki so jo hoteli imeti in plačali za to po njem določeno svoto, recimo 1 gld. na mesec. Ako se je oglasilo več učencev za ta „pepetion“ (tako se je reklo n. pr. v Idriji), bil je to lahko zaslužen priboljšek za učitelja. Ta posebni poduk je bil po drugih deželah (na Štajerskem) z novimi šolskimi postavami prepovedan, na Kranjskem pa ne. Ali le malokateremu učitelju (morebiti v Ljubljani na mestnih šolah) donaša še

*) Ne vsikdar.

Uredn.

**) Z novo postavo bo de na Kranjskem tudi boljše.

Pis.

kakošen krajcar, a drugod menda le malo ali nič; kajti stariši dobro vedó, da otrok lahko napreduje, ako obiskuje te posebne ure ali ne. V višjih razredih tudi ni časa več, da bi mogel učitelj imeti posebne ure; niti stariši niso več v tem gmotnem položaju, da bi mogli učitelju za te posebne ure nagrajevati ali odškodovati. Za kakošen zaseben poduk posameznega učenca prisluži si učitelj tu pa tam še kakošen novčič.

Ali to so le redki slučaji. Zato gleda po pravici še marsikateri učitelj po drugem postranskem zaslužku, ki se vjema z njegovim stanom in tudi s prostim časom, kateri mu je na razpolaganje. To je 2. orglarska služba. Da učitelj to službo prevzame, ako je orglanju vešč, tega mu postava ne brani, marveč to želita večkrat duhovnik in občina. Tudi je gojitev godbe in petja od nekdanj združena z učiteljskim stanom. Lepo petje šolske mladine se pa tudi v cerkvi bolje podaje, nego kavkanje kakošnih starih hripavih glasov. Zato naj se sposobni učitelj nikakor ne brani tega, večkrat sicer prav trudapolnega posla, če je le za-nj tudi primerno plačan.

Preveč obložen s postranskimi opravki vendar ne sme biti učitelj, sicer zanemarja svoje glavne službe. Vendar bi se smela onim učiteljem, kateri orglarske službe nimajo, dovoliti (3.) služba občinskega tajnika, katero po nekod učitelji tudi opravljajo v veliko zadovoljstvo občine in okrajnega glavarstva. Te službe vendar učitelj v velikih občinah ne more prevzeti, je pretežavna, da ne bi pri tem svoje šole zanemarjal. V malih že gre še to delo učitelju hitro od rok. V takih občinah je učitelj tudi nekako primoran, da to breme prevzame, ko vidi, da za to delo župan sam ali časa ali znanja nima, in da občina za revno odškodnino 100—200 gld. zanesljivega človeka dobiti ne more. Opravljanje takega posla pa ima za šolo in učitelja večkrat enako dober vspeh, kakor če šolski voditelj zadeve krajnega šolskega sveta sam ureduje; kajti s tem tudi sam spozná in vodi vse važne občinske zadeve in lahko vpliva na duševno, нравstveno in materijelno blagostanje občine.

(Konec sledi.)

O lepoznanstvu.

Piše Ivan Klemenčič.

I. O dušeslovnem pomenu lepoznanstva.

1. *Kako se lepočutje razvija v duhu človeškem.*

V duhu človeškem se nahajajo raznovrstni utvori. Človek vidi razne stvāri, uči se jih spoznavati, in zapopasti; tako se polagoma izobrazujejo misli, pojmi, razsodbe in sklepi.

A vsako zapopadenje nima na sebi značaj navadnih misli, katere dušnega ravnotežja ne kalijo; pogosto ima značaj dušne vzbujenosti, katera povzročuje raznovrstne občute zadovoljenja in nezadovoljenja, veselja in bolesti.

Katero mesto v dušnem ustrojstvu pa zavzema lepočutje? Lepočutje zavzema med različnimi dušnimi utvori posebno mesto. Kakor vsak drug dušen razvitek zamoremo zapopasti, če ga v sebi opazujemo, bo tudi lepočutje najležje umeti, če se razloži, kako se iz postanka razvija v duhu človeškem.

Da nastane kak dušen utvor, potreba je prirojenih dušnih zmožnosti in čutov, namreč vida, sluha itd.; potem pa vnanjih mikov, ki na nje vplivajo; to so pa svetlobni, zvočni valovi itd. — Vnanji miki pa na čute vplivajo različno. Če miki na čute vplivajo ravno povoljno, tedaj nastanejo zaznanja, ki dušnega ravnotežja ne kalijo; če je mik za čute preslab, nas ne zadovolji, če je premočen, nam pa preseda. Mogoče pa je tudi, da vnanji mik na čute vpliva tako močno, pa vendar ne prehudo, da nam jako dobro ugaja; tedaj nastanejo občuti ugodja.

Pri občutih ugodja nastane na nagloma neka živahna, dobrodejna vznudenost, katera napravlja občute prijetnega, tako n. pr. dobra jedila in pijače, žive barve, čisti glasovi. Pogostokrat pa občutimo v početku neznatno, polagoma rastoče poviševanje dušnih moči, posebno vsled vida in sluha, do visoke stopinje; v takih slučajih dobivamo občute vzvišenega, tako n. pr. pri pogledu visokih, v nebo kipečih gora; če opazujemo brezštevila zvezd na nebu v jasni, tihi noči, ali neizmerno morsko planjavo; če slišimo votlo gromenje itd.

Občute prijetnega napravlja večinoma nižji čuti, kakor voh, okus, zato za lepočutje niso primerni; toliko bolj pa so za lepočutje primerni občuti vzvišenega in veličastnega, kateri se izobrazujejo le iz višjih čutov, namreč iz vida in sluha.

Včas pa se prijetno združi z vzvišenim; kedar se to zgodi, nastanejo občuti lepega. To so namreč občuti iz živahne vznudenosti v zvezi s povzdigo dušnega življa do nenavadne moči. Lepo je n. pr. lepo, ubrano petje s čistimi, jasnimi glasovi; lepa je prostrana ravnina z rodovitnimi njivami, zelenimi travniki in logi; lepo je veličastno poslopje v prijetnem slogu, z raznovrstnimi oblikami, katere pa povsod kažejo somernost.

Kakor rečeno, je potreba, da nastane kak dušen utvor, prvič zdravih čutov, potem pa vnanjih mikov, ki na nje vplivajo; potreba je dušne zmožnosti, krepke in živahne vtise prejemati; tako tudi pri občutih prijetnega, lepega in vzvišenega. Topi ljudje nimajo dovolj dušne moči, take vtise prejemati in zapopasti. Krepek duh je bolj prejemljiv za občute vzvišenega, živahen pa za občute prijetnega. Ako pa je krepek duh združen še z živahnostjo in dražljivostjo, potem je sposoben posebno za občute lepega. Mnogo pa vpliva na zapopadenje in spoznavanje lepoznavskih utvorov tudi izobraženost in doba življenja. Kar izobraženega človeka vname in povzdigne, za to se pogosto neizobražen ali otrok ne zmeni.

Sedaj je lahko zapopasti, da nižji čuti, kateri imajo sicer dovolj živahnosti, pa premalo moči, služijo le za občute prijetnega; višja čuta, vid in sluh, pa imata poleg živahnosti tudi dovoljno moč, posebno pa vid, zato je on najbolj sposoben za občute vzvišenega; sluh pa, kateri ima pri izvrstni prejemljivosti tudi dovoljno moč, za občute lepega.

Če imajo miki le navadno, srednjo moč, tedaj podajajo le navadne nazore, ki dušnega ravnotežja še ne kalijo; če pa hočejo biti podlaga lepoznavskim občutom, morajo srednjo mejo prestopiti, tako, da dušo dobrodejno zadovoljijo in vznemirijo. Krepega, živahnega vzbudila je tedaj potreba, da vzbuja lepoznavske občute. Miki pa ne potrebujejo vselej in za vsakega človeka imeti enake moči; kar koga včas povzdigne in navduši, pusti ga drugokrat malomarnega.

Poleg krepkega vzbudila pa je potreba tudi prejemljivega, čilega duha za zapopadenje lepoznavskih čutov. Veličastna narava je pred vsem sposobna, buditi občute za lepo in vzvišeno. Lepa, veličastna narava, pa zdrav, čil, prejemljiv duh, to skupaj je najbolj sposobno, buditi in vnemati človeka za vse, kar je veličastno in lepo.

Pri lepoznavskih občutih vnanji miki čute čez navadno mero zadovoljijo; pa tudi tu je razločevati posebne razlike: pri občutih vzvišenega miki čutov še preveč ne omamijo, bolj že pri občutih lepega, najbolj pa pri občutih prijetnega, ker tu se čuti mikom popolnoma podvržejo, zato tudi lepoznavski značaj izgubijo.

Vznemirjenje pa trpi le gotov čas, potem zopet mine, utvori se zopet razpršijo in sicer toliko hitreje, kolikor hitreje in živahneje nastane vznemirjenje, tedaj najhitreje pri občutih prijetnega, najkasneje pri občutih vzvišenega. Lepo stoji v sredi, ker združuje z močjo vzvišenega živahnost prijetnega.

Prijetno, lepo in vzvišeno pa se ne da vselej ločiti strogo drugo od drugega. Kakor so misli različne, tako je tudi dušna vznemirjenost različna; zato imamo tudi za take

občute različna imena: strmenje, začudenje, veselost itd. Če pa kdo hoče kako reč zapopasti, da je veličastna, lepa, ljubeznjiva, smešna itd. mora v sebi vzbujati za to primerne občute.

Dušne zmožnosti pa imajo že same ob sebi moč in življenje, a brez mikov se ne osvetijo. Vznemirjenje ravno to skrito, mirno stanje odpravi in zbuja dušno moč in življenje. Vznemirjenje pa ni pri vseh ljudeh enako veliko, da odpravi dušno ravnotežje. Tu je ozir jemati na navadno dušno stanje. Določilno mejo dela izobraženost, katero duh polagoma doseže. Za marsikaj se mož ne zmeni, kar napolnjuje mladeniča z navdušenjem in radostjo; marsikaj se nam zdi smešno, kar je navduševalo naše prednike.

Sedaj pa se vpraša, če se v spredaj naštetem nahajajo vse osnove za lepočutje? Ker občuti ugodja, pa tudi neugodja dušno ravnotežje motijo, spadajo tu sem tudi dušni razvoji, nastali vsled bolečnih mikov, ali mikov, ki ne zadovoljijo in ne ugajajo, ki imajo na sebi nekaj nepovoljnega, ki dušne bitnosti ne povzdignejo in ne zadovoljijo, ampak duha tarejo. Narava in življenje nam ne podajate samo veselih in ugodnih prikazov, ampak tudi žalostne in neprijetne. Pri pogledu pustih, mrtvih krajev brez vsake rasti in življenja, ali pa v pozni jeseni, ko vse življenje v naravi izumira, polasti se duha neka nepopisljiva otožnost. Tudi drugod v življenju nas marsikaj ne zadovolji, marsikatera vroča želja se nam ne spolni; vsak korak nas pogosto spominja lastne nezmožnosti in odvisnosti. Življenje nam naklada mnogotera bremena in pomanjkanja. Tako se v duhu človeškem izobrazijo tisti utvori, ki jim rečemo: žaloba, prečutljivost, pobitost, tesnosrčnost, hrepenenje, bojazen, černost, obup itd. Vse omenjene utvore zamoremo lepoznavsko zapopasti. Ko bi si umetnik enakih občutov v duhu ne predstavljal in ne zapopadel, ne bi mogel izobrazovati n. pr. prizore iz Kristusovega trpljenja, žalostne matere božje, pisatelj ne bi mogel opisati žalostne osode kakenga junaka itd. Vsi občuti, ki kažejo dušno stanje, naj si bo že ugodje ali neugodje, zamorejo se lepoznavsko zapopasti in izobrazovati.

Dušno vznemirjenje pa so čini, ki trpijo le trenutja. Ko bi se pa potem iz duha popolnoma izgubili, bila bi lepoznavska izobrazovanost nemogoča. Znano pa je vsakemu po lastni skušnji, da, če miki tudi več ne vplivajo, vendar za seboj še nek sled zapustijo. Dobra volja, blagočutje, živahnost, zadovoljnost, pa tudi slaba volja, nezadovoljnost, teznja, izdelki, nastali vsled neposrednjega zapopadenja za seboj že sled zapustijo, zamorejo se zopet v svest poklicati ali prenavljati. Zavoljo tega ravno, ker vznemirjajoči čini za seboj nek sled zapustijo, povzročijo neko posebno dušno razpoloženje in so vsled tega podlaga lepočutja. Tako razpoloženje pa nastane vsled dušne moči, enkrat dobljeno obrazovnost si ohraniti.

Neko razpoloženje zapustijo za seboj lepoznavski čini, akoravno stvari same tako na tanko več ne določijo, ko neposrednji, prvotni čini. Tega se prepričamo, če nas navduši lepo ubrano petje, lep, čaroben kraj, ali kak drug lepoznavski predmet; vtis, katerega napravi omenjen predmet, traja še, ko predmet več na nas neposrednje ne vpliva.

Vsled združenja mnogih lepoznavskih vtisov nastane en sam, globok vtis, tako, kakor se tudi več enakih misli združi v eno samo, posebno jasno in določno misel. Ako gledamo krajino s zelenimi travniki in logi, na travnikih lepe cvetlice, po cveticah pa se zibljejo pisani metulji, iz bližnjega grmovja se sliši lepo ptičje petje, po sredi te krasne krajine se vije bister potok, na obzoru se vidijo v nebo kipeče gore, vso to krajino pa čarobno obseva jutranje sonce, tedaj celi ta prizor napravi globok skupen vtis.

Tako jasni pa taki skupni lepoznavski vtisi niso, ko misli same. In ravno tedaj, če več neenakih predmetov napravi skupen vtis, si posamezno stvari same toliko nedoločneje predstavljamo, kolikor jasneje, iskreneje in globokeje je dušno razpoloženje; sami

ne moremo določno povedati, kaki občnti nas obhajajo in kako nam je. Stvarna nedoločnost znači splošno dušno razpoloženje. Vid in sluh sta najbolj občntljiva in imata ob enem največjo moč; zato sta tudi le ta dva čuta sposobna, take vtise vstvarjati, ki povzročujejo stalno dušno razpoloženje.

Pri posameznih osebah dobi dušno razpoloženje kake vrste posebno prednost in moč. To se zgodi, če se mnogo istovrstnih vtisov združi v skupno celoto. Zato pravimo od ljudi, da imajo posebno nagnenje do veselosti, dobre ali slabe volje, svetobolja, šaljivosti, zasmehovanja itd. Tako posebno dušno razpoloženje se kaže pri osebah v življenju, tedaj tudi pri umetnikih in njih izdelkih, najbolj pa v pesništvu, pa tudi v slikarstvu in glasbi. Na katero stran ima umetnik, posebno pa pesnik, največjo nagnjenost, v takem smislu izdeluje tudi večinoma svoje umotvore. Zato imamo pesniške proizvode šaljivega, smešnega, veselega, prečutljivega, npravstveno lepega, vzvišenega, milotožnega zapopadka.

Znano je, da vse misli ne ostanejo vedno v svesti, ampak izginejo iz spomina,* pa zavoljo tega vendar ne izginejo v nezavednost, njih sled v nas še ostane, pri ugodni priliki jih zamoremo zopet v zavednost poklicati ali prenavljati. Tako tudi lepoznavsko dušno razpoloženje, če vnanji vplivi prenehajo, sicer iz svesti izgine, pa vendar v nezavednosti še v duši ostane, kot stalno lepoznavsko razpoloženje. Če pa primerni miki na dušo vplivajo, se zopet prenavlja, tako, ko misli.

Občnti ugodja in neugodja se prenavljajo, če jih zopet poželjnjemo, ali če se jim zoperstavljamo. Poželjnjemo pa to, kar je prijetno, npravstveno, koristno; zoperstavljamo se temu, kar je neprijetno, neuravstveno, škodljivo, z ozirom na zanimanje ali vporabljalivost stvari.

Drugače pa je pri stalnem dušnem razpoloženju, tu imamo utvore stalnega značaja, ki v prvotnem stanju v nas ostanejo. Zaradi tega se tukaj ne more govoriti o poželjenju ali zoperstavljanju, ampak taki utvori ohranijo tudi pri prenavljanju svojo prvotno obliko. Lepočntje je tedaj že samo po sebi popolno in dovršeno, nima nikakega zanimanja, ne išče nikake koristi. Vesela in žalostna volja se prosto v nas sprehaja in nam slajša in greni življenje; veselje in žalost nosi vsakdo v svojem srcu.

(Dalje sledi.)

Značaji.

(Iz grškega po Teofrastu preložil prof. Fr. Brežnik.)

I.

Hinavec.

Hinavstvo se da kratko tolmačiti kot hlinba v zlobo dejanja in govora.

Hinavec je oni človek, ki neprijatelja, ako ga kje sreča, brez grdega pogleda nagovori; onim, katerim za hrbtom zanjke nastavlja, sladka se v obraz, in ako te ljudi nesreča zadene, jih pomiluje. Onim, ki ga opravlja, prizanaša in odpuša, kar se o njem govori. Z onimi, ki so zaradi razžaljenja na njega hudi, pogovarja se prav ponižno. Če želi kdo z njim nujno o kaki stvari govoriti, veli mu drugokrat priti izgovarjajoč se, da je še le domu prišel, da je vže pozno in da ni prav zdrav. Karkoli počenja, nikdar ne odgovori odločno, ampak pravi, da se bode o stvari posvetoval. Če ga kdo za posojilo prosi ali za prijateljsko podporo, izgovarja se, da ne more ničesar prodati; če je pa to res, pravi, da je kupčija dobra. Če je kaj slišal, dela se, kakor da ne bi bil ničesar slišal; če je kaj zapazil, pravi, da ni ničesar videl; če je kaj obljubil, se ne spominja več. Včasih se izgovarja, da bode stvar prevdarjal, včasih, da o stvari nič ne vè, drugokrat se zopet čudi in napósled trdi, da je na to vže sam marsikrat mislil. Sploh pa izborno razpolaga z nastopnimi izrazi: To ni verjetno — to ni mogoče — čudim se — postal

sem celò drug — zarès, tako ni proti meni govoril — stvar mi se zdi neverjetna — povej to komu drugemu — v zadregi sem, ali ne bi tebi zaupal ali o poštenosti onega dvomil.

(Ne zaupaj prenašlo zvitim in večkrat preklicanim besedam; hujšega ni na svetu. Takò potuhnjenih in hinavskih značajev se je treba bolj varovati nego kač.

II.

Prilizovalec.

Prilizujenost smemo imenovati nesramno vedenje, s katerim se okoristi prilizovalec. Prilizovalec pa je tak človek, ki med potom svojega dobrotnika opozarja rekò: Ali vidiš, kakò se ljudje na te ozirajo? To se pač v mestu le tebi godi. Včeraj je zaslovelo tvoje ime v stebreniku (σποζ). Ko je namreč nad trideset ljudij tamkaj sedelo in se razgovor slučajno zasukal na to, kdo je najvrlejši v mestu, tedaj so vsi pri tebi započenši se bavili s tvojim imenom. Tako in jednako govorè obira niti iz njegove obleke; ako mu je veter kako smet v lase zanesel, pobere jo ter smehlja reče: Vidiš? dva dni nisem bil pri tebi, pa vže je tvoja brada polna sivih las; in vendar, ako sploh kdo, imaš gotovo ti z ozirom na leta še precej črne lasè. Kedar njegov dobrotnik govori, zapove drugim ljudem, da naj molčijo, polni mu ušesa s pohvalo in, kedar neha oni govoriti, izraža mu svoje priznanje rekò: „Vrlo“. Ako oni kak slab dovtip napravi, odobrava ga s smehljanjem in celò plašč v usta tišči, češ, da se zarès ne more smeha vzdržati. Srečajočim veli postati, dotle, da njegov dobrotnik mimo ide. Njegovim otrokom kupi jabelk in grušek ter jim jih prinese in da vprìo očeta in jih ljubkuje rekò: „Nate ljubčeki vrlega očeta“. Ako spremlja dobrotnika na semenj, trdi pri kupovanju črevljev, da je njegova noga sorazmernejša od obutila. Ako gre dobrotnik prijatelja obiskat, hiti naprej, naznani obisk ter se zopet k njemu vrne rekò: „Sem te vže napovedal“. Mogoče je celò, da gre na ženski trg kupovat ter v naglici nazaj prisopiha. Pri obedu hvali prvi vino. Poleg dobrotnika sedè se mu sladka: „Kako bujno obeduješ“. Ako vzame iznad mize v svoje roke vsklikne: „Kako je pač to-le izvrstno“. Potem vpraša dobrotnika, ali ga ne zebe? in ako ne bi hotel se malo ogrniti in zaviti? Pa takò blebetàje nagne se proti njemu ter mu na uho šepeta; in tudi, če z drugimi kramlja, gleda vedno na dobrotnika. V gledišču vzame soznu blazino ter jo sam dobrotniku podklada. Njegovo hišo hvali, da je v krasnem zlogu pozidana, polje, da je vzgledno obdelano in podobo njegovo, da je kakor živa.

Sploh se dà pri prilizovalcu opaziti, da vse njegovo govorjenje in dejanje na to meri, s čimur se misli prikupiti.

(Nadaljuje se.)

Književno poročilo.

Družba sv. Mohora podala je letos svojim udom nastopne knjige: Koledar za leto 1890; Večernic 43. zvezek; Fiziko; Življenje Jožèa in Marije; Življenje Gospoda Jezusa Kristusa in občne zgodovine 13. snopič.

Koledar prinaša v svojem zabavnem delu več spisov med katerimi najdemo tudi prav lepo povest. „Ti očeta do praga, sin tebe èz prag“, kojo je spisal dr. Jož. Vošnjak. Povest je osnovana na podlagi resničnih dogodkov, ki so se pred leti vrševali v šoštanjski okolici. Osebe so vse prav dobro karakterizovane, tako, da vsak v njih vidi ljudi, kakoršni se najdejo v vsakdajnem življenju. Ako bi imeli povesti kaj očitati, bilo bi edino to, da Robasovi za svoje hudobne spletkarije ne prejmejo zaslužene kazni, kar bi sicer ènt pravice v nas zahteval. Gotovo pa bode slov. ljudstvo to povest sprejelo s tistim veseljem, s katerim je sprejelo njene predhodnice v prejšnjih koledarjih. Gospoda dr. Vošnjak-a pa, ki ve naše domače življenje v tako prijetni in podučni obliki slikati, prosimo, da nas tudi še v prihodnje sè svojim spretnim peresom v družbinih knjigah razveseli.

Večkrat smo tudi še v svojih poročilih omenili, kako neradi v koledarju pogrešamo nekaterih drobnosti, s katerimi sò drugi in sicer ne le nemški, ampak tudi slovanski koledarji prenapolnjeni.

Take drobnosti so zlasti statistični, zgodovinski, zemljepisni in narodopisni podatki, primerjava denarjev po raznih državah, razna oblastva, posebno v slov. pokrajinah itd. Vse to so sicer malenkosti, ki pa vrednost koledarjev povzdigujejo in jih storé tudi zaminivejše. Ravno tako kaj neradi v koledarju pogrešamo inseratov. Gotovo ga ni koledarja, ki bi bil tako razširjen kakor ta, zato nam je po vsem neumljivo, zakaj se naši obrtniki, trgovci in drugi te lepe prilike ne poslužujejo ter svojega blaga v njem ne naznanjajo. To bi gotovo koristilo dotičnim trgovcem, pa tudi koledar bi na svoji veljavi pridobil. Slavni odbor pa prosimo, naj blagovoli skrbeti, da se prihodnji koledarji svoje gradivo tudi v ravno rečenem smislu pomnože!

Večernice prinašajo več spisov za poduk in kratek čas, med temi tudi povest „Domačija nad vse“ o katerej za sedaj povemo le toliko, da jo je spisala Pavlina Pajk-ova.

V knjigi „Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa“ nam ljutomerski dekan opisuje Kristusovo življenje na podlagi evangeljev.

V „Fiziki“, katero je pisal prof. H. Schreiner se nam pa prav jasno in popolnoma tolmačijo naj imenitnejši fizikalni nauki. Da-si je težavno tako težki predmet razlagati v kolikor mogoče umljivi obliki, tako moramo vendar pripoznati, da se je to g. pisatelju prav posrečilo. *)

Življenje Jožefa in Marije pa nam opisuje Marijna božja pota po raznih deželah.

Družba je imela letos 46.042 udov, kar je res ogromno število. Vkljub temu pa mislimo, da še to število ni najvišje, temveč se bode še povišalo, posebno sedaj, ko začne družba izdavat zbrane „Slomšek-ove spise.“ Prihodnje leto pridejo prvi na vrsto pastirski listi, potem se izdado zaporedoma tudi druge knjige, kar jih je ljudstvu primernih. S tem izdanjem bode družba postavila najlepši spomenik svoemu utemeljitelju. Slovenci pa mu bodo skazali svojo največjo hvalečnost z obilnim pristopom k družbi in marljivim čitanjem njegovih del!

Sibirčan 1.

*) O tej knjigi upamo v kratkem podati obširno oceno iz peresa znanega strokovnjaka. Uredn.

Pedagogiški razgled.

Šolstvo na Češkem.

Ne da se tajiti, da so nam vrli bratje Čehi lahko v mnogem v izgled, kakor na političnem, takó tudi na slovstvenem in šolskem polju. Češka ima pred drugimi deželami to prednost, da je njena rodovitna zemlja gosto obljudena in kakor prebivalstvo mnogoštevilno, takó goste so tudi šole. Oglejmo si češko šolstvo nekoliko podrobnejše:

Češka se deli na 105 šolskih okrajev; od téh je 58 čeških, 47 nemških. Ti okraji zavzemajo skupaj 4306 šolskih občin: 2434 čeških in 1872 nemških. V tem številu občin pa niso všteta mesta: Praga, Liberec (Reichenberg) in Kraljevidgradec (Königgrätz).

Plača učiteljev v I. razredu iznaša 700, v II. razredu 600, v III. 500, v IV. 400 gld. V I. razr. je 5, v II. 16, v III. 956 in v IV. 3332 občin.

Šol ljudskih in meščanskih šteje dežela 4861, toraj 32 več nego poprejšnje leto. Od 151 meščanskih šol pripade jih 79 na šolske okraje češke, a 72 na nemške. Od 4710 ljudskih šol pripada 2594 na češke, a 2073 na nemške okraje. Meščanske šole brojijo skupaj 752 razredov, (češke 294, nemške 297). Ljudske šole štejejo skupaj 12.878 razredov, izmed téh 7472 čeških, 5406 nemških.

Po razdelitvi na učni jezik nahaja se v deželi 2698 šol z 8075 razredi, v katerih se podučuje v češkem jeziku. Ljudskih šol mešanih je v Češkej 2163, katere štejejo 5555 razredov.

Zanimive so številke, katere kažejo, kakó daleč se zagloblja v organizem češkega šolstva šolska agitacija nemška in nasprotno, kakoršno je stanje pridobitve po Čehih téh šolskih okrajev, kateri se neprilичno prištevajo k nemškim. Tako pripada na nemške okraje 19 čeških šol z 58 razredi. Ti okraji so: Most (Bruck) 2 šoli, Budejevice (Budweis) 2 šoli, Jablonice (Jablons) 1 šola, Kladova (Klattau) 1 šola, Kraljevice 1 šola, Krumlov (Krumlau) 1 šola, Litoalice (Leitmeritz) 2 šoli, Srebro (Mies) 3 šole, Liberec (Reichenberg) 1 šola, Toplice 1 šola, Zateč (Saaz) 1 šola, Schamberg 1 šola, Toplice 1 šola, Trutnov 1 šola.

Nasprotno je v popolnoma čeških okrajih, v katerih se nahajajo nemške šole. Takih je le 15, toda ti imajo 27 nemških šol. Drugi deželni jezik uči se v 352 čeških šolah in samo v 54 nemških.

Zasebnih šol je 285 z 595 razredi. 1887. leta bilo jih je 287 z 604 razredi. V čeških šolskih okrajih je zasebnih šol 180 izmed téh 62 čeških, 117 nemških in 1 utrakvistična. V nemških okrajih

je 49 zasebnih šol nemških, 23 čeških, 1 utrakvistična.

V zasebne ljudske šole z češkim učnim jezikom zahaja 10.356 otrok, z nemškim 14.490. V češke zasebne šole hodi 10.260 čeških in le 95 nemških otrok. Med učenci obiskajočimi zasebne šole nemške, nahajamo pa med 10.294 nemških, pomešanih 4135 čeških otrok. V samej Pragi zahaja v češke privatne šole poleg 283 komaj 11 nemških otrok, med tem, ko v zasebne nižje nemške šole zahaja 1642 nemških, a 1156 popolnoma čeških učencev.

Stanje srednjih šol glede narodnosti pa se predstavlja v Češki, Moravski in avstrijski Šleziji nastopno:

Nemških gimnazij je v Češki 19, na Moravskem 12, v Šleziji 5. Realnih gimnazij je 6. Nemških realk je v Češki 9, na Moravski 12, v Šleziji 4. Skupaj toraj obstoji v deželah češke krone 67 nemških srednjih šol, v katere zahaja 13.258 dijakov nemške, a 17.320 dijakov češke in poljske narodnosti.

Čeških gimnazij je v Češki 16, na Moravskem 7, v Šleziji 1; realnih gimnazij je v Češki in Moravski 15; čeških realk je v Češki 8, v Šleziji 3. Vseh srednjih čeških šol nahaja se pod krono sv. Vavčava 51, katere obiskuje 16.754 dijakov čeških in poljskih in le 148 nemških.

Iz tega je razvidno, da ima 13.258 nemških dijakov v čeških deželah 16 srednjih šol več, nego 18.582 dijakov slovanske narodnosti.

Od čeških srednjih šol oskrbujejo jih 13 občine in samo 38 država. Od 67 nemških šol oskrbuje država 60 in občine samo 7! V Šleziji pa, kakor znano, so zadeve šolske še pomilovalnejše, kajti tam država za 281.272 Čehov in Poljakov ni osnovala doslej še niti jedne srednje šole s slovanskim učnim jezikom ter se še brani prevzeti v oskrbo one češke srednje šole, katere tam z ogromnimi

stroški vzdržuje „Ustredni Matice školská“ (društvo podobno družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani).

Češko vsenčilišče šteje sedaj 2110 poslušalcev. Na pravniški oddelek se je vpisalo 733 rednih in 89 izvanrednih; na medicinski oddelek 1032 rednih in 25 izvanrednih; na modroslovski (filozofični) pa 195 rednih in 72 farmacevtov. K temu treba pristaviti, da je nova vojaška naredba zabranila dijakom, katere kliče jednoletna prostovoljna služba v tem letu k vojakom, vpisovati se za tekoče leto na vseučilišče.

—kl—

(Statistika ljudskih šol v Avstriji.) V cesarstvu avstrijskem (brez Ogrske) štejemo dandanes 17.416 ljudskih šol, med temi zasebnih z pravico javnosti 492, brez pravice javnosti 484. Glede na naučni jezik je 7606 nemških, 4319 čeških, 1544 poljskih, 1634 ruskih, 535 slovenskih, 908 laških, 353 slovaških, 61 rumunskih, 4 madjarske; šol utrakvističnih bilo je 451. Kar se tiče kategorije šol je enorazrednic 8503, dvorazrednic 3818, trirazrednic 1492, četirirazrednic 990, petrazrednic 1070, šestrazrednic 176, sedemrazrednic 28, osemrazrednic 8. V vseh teh šolah je delovalo 42.512 učiteljev (med temi preko 13.000 učiteljev veronauka pa 11.955 učiteljic). V javne šole zahajalo je blizu 2.800.000 otrok. Blizu pol milijona otrok šolske starosti ni obiskovalo šole. Višjih fakultet bilo je skupaj 361.

Rusija. (Naklad na šolstvo v ruskih mestih.) Odessa žrtvuje na šolstvo vsakoletno 250.000 rublj., Riga preko 200.000, Rostov na Donu 100.000, Saratov 95.000, Kazanj 86.000, Astrahan 71.000, Irkutsk 75.000, Samara 56.000, Kišinev 53.000, Nižni Novgorod 45.000, Tambov 44.000, Tiflis 47.000 rubljev.

LISTEK.

O koledarju.

Novo leto je! O novem letu ljudje kupujejo koledarje. Prve koledarje so bili natisnili leta 1454., ako se ne motim, v Strasburgu. Bili so enolični, kakor se takim prvencem tiskarske umetnosti sploh spodobi; zdaj pa so „koledarji“ čestokrat prav obširne knjige, ki štejejo po več sto strani, kajti različna naznanila, kje se najbolje kupuje ta ali ova ropotija, mokra in „suha roba“ so se marsikaterega prijela (kakor palček orla), dobro vedoč, da koledar pride v bajto in palačo, da ga prebira kmetič in kralj. Še fonografu menda ne bode moči z navadnim koledarjem tekrovati, da-si ravno pravijo, čez leto in dan se ne bode treba več pisati in brati učiti, kajti vse to bo preskrbel fonograf; pa koledarje bodo vendar še tiskali, saj navadni „kmetički koledar“. Ta je namreč tako umetno sestavljen, da kmetič — če tudi brati ne zna — iz njega poizve vse, česar iz koledarja poizvedeti zamore. Za nas otroke je bil tak koledar s svojimi lepo (?) malanimi svetniki, razno živadjo in drugimi rečmi prvi — nazorni nauk. Stara mamca so nam znali celi koledar raztolmačiti; kaj da so nam o „zlatem številu“, „nedeljski črki“ itd. pravili, sem pa vendar že pozabil. To pa še vem, da se je naš Naca iz koledarja brati naučil. Pa ga je tudi vedno skrbno shranjeval, gor za razpelo v kotu.

Tu pa tam se nam namesto „koledarja“ — „pratika“ vsiljuje. „Koledarju“ godi se kakor masikateri drugi pošteni besedi. In vendar smemo besedo „koledar“ z mirno vestjo smatrati domačo. Saj imamo ravno tisti koren še tudi v drugih slovenskih besedah ohranjen, n. pr.: klic-ati, oklic-ati, o-kolic-a, (to je kraj v krogu „okoli“, ki se dá „doklicati“). Se vé, da se nahaja koren te besede tudi pri drugih indo-germanskih jezikih. V Nemščini imamo n. pr. sorodni besedi: „gellen“, „hallen“; v Angleščini: to „call“ (se pravi: klicati, poklicati, imenovati). Naravnost pa se izpeljava beseda „koledar“ (der Kalender, le calendrier etc.) iz grške besede „kalendā“, ki „oklicati“ pomeni. Stari Rimljani namreč še niso imeli koledarjev v sedanjem zmislu, temveč so dali o začetku novega meseca vse njegove dni „oklicati“.

Koledarsko računanje starih narodov je bilo seveda še jako pomankljivo; zadostovalo jim je že, da so le svoja gospodarska opravila po njegovih podatkih kolikor toliko uredili. — Da bi tek solca in lune, namreč leto in mesece v eno tir spravili, so si najprej Grki prizadevali. Šteli so $12\frac{1}{2}$ obtekov lune okoli zemlje na eno leto. Da bi vsi meseci imeli vedno enako število dni, so izročili enemu letu 12, drugemu pa 13 mesecev. Solon je spoznal pomankljivost te razdelitve ter odločil vsakemu mesecu $29\frac{1}{2}$ dni. Šteli so sedaj enkrat 29, drugokrat 30 dni na mesec. Pa to še vse nič ni pomagalo; meseci so se še vedno letu rogali. Pozneje sta Meton in Enktemon vendar preračunila, da se razmere med solncem in luno malo manj (1 uro, 28', 55'') da ne vsako 19. leto začnejo ponavljati. Grki so se l. 433. tega številjenja z veseljem poprijeli; dopadlo se jim je tako, da so ga s zlatimi črkami napisali na ploščo v Atenah izpostavljeno. Zato se v koledarju še zdaj tisto število, ki nam kaže koliko je to ali ovo leto v dobi 19. let, njegovo „zlató število“ imenuje. Zlató število letošnega leta je 10. Leta 1899. bode n. pr. tedaj ščip, ali mlaj itd. ravno tisti dan (po štetvi), kakor leta 1880. S pomočjo zlatega števila se lahko precej natančno izračunajo dni luninih sprememb. Kdor hoče za katero si bodi leto zlató število izvedeti, naj dotično letno število za 1 pomnoži (ker je rojstno leto Kristusa 2. v takej 19letnej dobi) in ga z 19 deli: ostanek je zlató število dotičnega leta, ali pa 19, ako ostanka ni.

Razun „zlatega števila“ nahajamo v koledarjih zaznamovane še sledeče časoslovne znake: „nedeljsko črko“, „solčni krog“, „epakto ali lunino kazalo“ in „rimsko število“.

Preglejmo si jih zaporedoma ter začnimo z „nedeljsko črko“. — Prvih sedem dni meseca januarja se namreč zaznamva s primernimi črkami abecede; n. pr.: 1. jan. = A, 2. jan. = B. 3. = C ... 7. jan. = G. Letos pa je 5. januarij nedelja: zaradi tega je E letošna nedeljska črka. Navadno leto ima 52 tednov in 1 dan: neha tedaj s ponedeljkom, ako se je s ponedeljkom začelo itd. Nedeljska črka zbog tega vsako leto eno stopnjo nazaj preskoči in osmo leto bi prišla spet ravno tista nedeljska črka na vrsto, ako bi ne bilo prestopnih let, ki nam registre zmešajo. Prestopno leto namreč nedeljsko črko za dve stopnji nazaj pomakne, kajti dve nedeljski črki ima: prva velja do 24. februarja, potem pa druga do konec leta. Prihoduje leto bode imelo nedeljsko črko D, l. 1892. pa CB, ker je prestopno. Prestopna leta so vzrok, da mora 4×7 , namreč 28 let preteči, prej ko n. pr. zopet pride nedeljska črka CB. Čez 28 let se začne zopet enaka vrsta nedeljskih črk.

Doba 28. let se imenuje „solčni krog“. Sicer se v koledarju imenuje takó tudi število, ki nam kaže, kolikerno je dotično leto v tem krogu. Leto 1890. je v sedanjem solčnem krogu 23. Šteti se solčni krogi začnejo leta 9 pr. Kr. Kdor tedaj solčni krog za katero si bodi leto izvedeti hoče, naj letnemu številu 9 prišteje in ga potem z 28 deli: ostanek je solčni krog.

„Epakta ali lunino kazalo“ nam kaže, koliko dni da je luna na novega leta dan že stara — letos IX dni. Lunino leto je skoraj za 11 dni krajše nego solčno; ako bi tedaj bil na novega leta dan mlaj, potem bode začetkom prihodnjega leta luna že 11 dni stara: epakta je XI; tretje leto XXII, četrto leto pa III (ker se čez 30 ne šteje). Ako te miče izračunati epakto, n. pr. za leto 1891, treba ti ga je z 11 množiti (ker lunino leto vsako leto 11 dni zaostane) zmnožek z 30 deliti, v ostanku pa za 11 nazaj šteti (če je ostanek premali: do ene, potem pa še od 30). Tako najdeno število je „julijanska epakta“; v koledarjih zaznamovana „gregorijanska“ pa je za 11 manjša, ker so leta 1582. 10 dni izpahnili. Pa od tistega časa je julijanska epakta ravno do leta 1890. že zopet eden dan zaostala, takó da je gregorijanska za celih 11 dni manjša. Izgled: $1891 \times 11 = 20801$; $20801 : 30 = ?$ in ostanek 11; za ednajst nazaj = I julijanska epakta za 1891. l.; gregorijanska pa XX. S pomočjo epakte se izračunajo spremembe lune, vendar po nobenej z astronomično natančnostjo.

„Rimsko število“ nam znači, kolikerno da je dotično leto v 15letnej dobi, ki se je začela šteti 2 leti pred Kr., tako da je njegovo rojstno leto 3. take dobe. Za leto 1890. bi tedaj izračunil rimsko število po obrazcu: $(1890 + 3) : 15 =$; ostanek je rimsko število, ki pa zdaj nima več tolikega pomena, kakor n. pr. v srednjem veku, ko so papeži, drugi velikaši in učenjaki svoja pisma z rimskim številom datovali.

Še nekaj o premakljivih praznikih. Oni se ravnoja vsi po veliki noči, to pa zopet po nestanovitni luni. — Židje so praznovali svojo veliko noč (paša) 14. marelja (nizam); kristjani prvih stoletij tudi tistega meseca, samo so za svojo veliko noč določili kako nedeljo. Pripetilo se je sem ter tje, da so Židje svoj

paša ravno takrat praznovali, kakor kristjani svojo veliko noč. To kristjanom ni bilo kaj po volji. Na cerkvenem zboru v Niceju 325. l. so sklenili, da se ima velika noč vedno prvo nedeljo po prvem pomladanskem ščipu praznovati. Zbog te odločbe mora velika noč pasti med 21. dan meseca marta in 25. dan meseca aprila — ne prej, ne slej.

M. Iglar.

Društveni vestnik.

Iz Ptujске okolice. Prišel je težko pričakovani dan, ki nas je po minulih praznikih prvokrat združil z veseljem o svidenju. Toda to veselje ni bilo popolnoma, kajti pričakoval si ta dan zastoj vseh svojih tovarišev. Snidel si se pa s takimi, ki ta dan niso imeli šole in ki se niso zbal dolgega in slabega pota v hudem vremenu. Pa enega ne dočakaš več, vzela ti ga je nemila smrt, preselil se je v boljši svet: predragi in nam vsem nepozabljivi č. g. Anton Vidovič. Ne bo ga več med nami tega narodovega trpina, ki je vsako zborovanje obiskal, ki je globoko občutil vsako dogodbo, zadevajočo narod in učiteljstvo. V znak žalosti nad izgubo ljubljene tovariša, ki je zapustil prerano to dolino solz, vstanejo vsi navzoči.

Sedaj pozdravi g. predsednik gg. Jan. Kotzmuth-a, naduč. pri sv. Urbanu in Antona Ogorelca, učit. na okoliški šoli, ki sta na novo društvu pristopila in priložnost se zapisnik in dopisi.

V prvem dopisu priporoča g. A. Kosi, učitelj v Središču društvu svojo knjižico: „Stariši podpirajte šolo!“ v blagovoljno ocenjevanje in razširjevanje. Ocenjevali so ta spis že nekateri strokovnjaški slov. listi ugodno; mi smo uvaževali njih priporočbo ter si vsi kupili knjižice.

Z drugim dopisom vabi g. Fr. Rakuša slovenske rodoljube na naročbo svoje knjige: „Slovensko petje v preteklih dobah.“ Vzrok, da se ta dopis še le pri tem zborovanju prečita je, ker od 4. julija zbog raznih okoliščin nismo imeli nobenega zborovanja. Naj pa g. pisatelja teši vest, da smo si vsi naročili njegovo knjigo, želeči mu obilo sreče k vresničenju njegovih namer.

O tretjem dopisu, tičočega se vrtnega komiteja, se ni moglo pogovarjati, ker sta bila samo dva uda g. Kavkler in g. Hren navzočna. Ukrepilo se je le, da bode ta komite imel svoje zborovanje 31. decbr. ob 10. uri in da se bode tedaj g. Fric namesto g. Vidovič-a volil v odbor.

G. D. Zupančič, poverjenik „upravnštva Popotnika“ v Ptujskem okraju, prečita dopis „Popotnikov“ urednika gledé naročbe na „Popotnikov koledar za 1890. l.“

Po raznih nasvetih smo se zjediniili v to misel, da naj blagovoli „upravnštvo Popotnika“ poslati koledarje posameznim šolskim vodjem, kateri potem koledarje med tovariše razdeli, denar pa skupno odposljejo. S tem se ogne posameznim pošiljkatvam in

vsled tega tudi višjim stroškom poštnine. Po teh razgovorih se zborovanje zaključí. — Končaje svoje poročilo lepo prosim večje vdeležbe prihodnjega zborovanja; ne bojte se mrzle sape, naj vas greje po potu žar ljubezni in ognja do poklica in napredka; pridite pripovedat kaj vam je prineslo novo leto, ki

„Plačuje bolje naj zasluge vse,

Pravico čisto naj odkrije!“

Mirko.

Od Voglanje. (O zborovanju Celj. učit. društva, 8. dec. 1889.) Učiteljica slovenska, pojdi se les učit ženske, prave ženske emancipacije, vsklikniti moram vsakokrat beroč navdušenih Čelinj članke o šolstvu ali splošno o vzgoji. Duša se dviga in srce trepeče v zlatem veselju čuteč, kako z bistrim umom mislijo narodne učiteljice češke, motré z zvestim okom naroda bitje in žitje, njega delovanje in nehanje, kot Vestalke netijo in čuvajo rodoljubni ogenj v mladini, zlasti v sprejemljivih dušah nežnih deklic, se oklepajo z vso silo svojega stanu, posvečujo mu svoje moči. Kako malo ali pa nič ni te istinite emancipacije v našem narodnem ženskem učiteljstvu! Oprostite mi, da tako odkrito povem! Skromen sem kakor vsak Slovan in zadovoljen z malim. Mali pokret v tem oziru razveselil bode mene in vsakega tovariša! Učiteljici iz Zalca, gospodičini Kordič in Moos danes stavim v vrgled drugim njunim ljubeznjivim vrstnicam, da bodo v obilnejšem številu pristopale k društvu in svoje izborne moči združevale z našimi močmi! Vivant sequentes! — V naše kolo vstopil je tudi mlad učitelj od Sv. Jedrti, vrli g. Josip Stritar.

Kakor vsakokrat, pokazal je tudi ta dan gosp. Brezovnik, kako svobodno se moramo gibati in kretnati v govoru. Njega učna slika iz somatologije „Srce“ je že zaradi tega ugajati morala, ker nam je v tej učnej snovi podajal izbornih etičnih stavkov, ki imajo voditi mladino in blažiti nje srce, kar učitelji pri realijah le preradi izpuščajo.

Važno točko o sestavljanju svečanostnega odbora o priliki zborovanja „Zaveze“ v Celji odložili smo soglasno na prihodnje glavno zborovanje 6. jan. 1890.

Sedaj pa prav prisrčno novo leto, živo leto našemu društvu, ki naj se vedno bolj krepí v čast učiteljstvu in v prid milemu narodu. Milostljivo nebo, pošlji nam mnogo novih udov! Pokażite, dragi tovariši, da se znamo prav lahko strinjati v naših mislih in težnjah, ki nas skupno zadevajo in navdušujejo, sicer bode nabrusil novih puščic stari, sitni Streljak,

Dopisi in druge vesti.

Iz Gorice, 2. januarja. (Božičnica tuk. slov. deklishe šole.) Pisati o veseljah ni baš hvaležna naloga, osobito pa še o veselici, pri kateri se producirajo otroci, kojim je pikantnost, pretiravanje, figuriranje in druge take šibkosti — neznana stvar. Če tudi so to svojstva, brez katerih si „pristen“ veseljak veselje še misliti ne more, vendar niso še toliko pokvarila okusa človeštvu, da bi se bila vsakemu omilila. Še so ljudje, ki najdejo na priprostej na izust govorjene ali zapetej pesmici nedolžnega otroka mnogo več zabave, nego jim jo more ponuditi še tako mojstrsko in vtemeljno zvršena pretiranost spretno gledališke igralka.

Tega nas je letos uverila božičnica tuk. slov. deklishe šole in ž njo združenega otroškega vrta. Letošnja božičnica ni bila prva; ponavlja se redno vže pet let, in vendar rase zanimanje za nje od leta do leta. Vže zaradi tega in iz gori navedenega razloga zasluži, da prekorači vest o njej čitateljstveni krog našega lokalnega časopisa ter da se jej zabeleži majhen spominek tudi v „Popotniku“.

Blagovoljnega čitatelja nočem dolgočasiti s podrobnim opisovanjem posameznih sporednih točk letošnje božičnice 22. dne m. m., zadoščuje naj v obče: pelo, igralo in deklamovalo se je res prav dobro. Vesten obiskovalec teh božičnic mora priznati, da nam prinaša vsako leto viden napredek. Takó so letos prvič nastopili nežni pevčki iz otroškega vrta. Marsikomu je bila iz vsega sporeda najljubša točka teh paglavčkov neustrašena pesmica („Prišel bo nam z neba“). Prav takó se je letos prvič spremljalo petje z glasovirom. Nekaterim učiteljem in šolnikom ne ugaja spremljanje otroškega petja s kakim glasbilom, — menda zaradi navade, ker v šoli tega spremljanja ni. Prav dosledno, saj pripravljajo šola za življenje. In v življenju nima človek vedno glasbila pri sebi, pa ga tudi ne potrebuje. Pesem, ki olajšuje otroku igro in odraslemu človeku delo, ni smoter; ona je le sredstvo v izraževanju notranjih misli in čustev. Takó peta pesmica nima torej namena razveseljati morebitnega poslušalca. Ta namen ima petje pri predstavah in v tem namenu podpirajo človeka nekatera glasbila.

Pa vrtno se k našej božičnici! Prvih najdajst sporednih točk je jako ugajalo občinstvu, z dvanajsto (razdelitvijo daril) je pa bilo vstreženo mladim predstavljalcem. In daril je bilo mnogo, kar bodi rečeno v posebno čast radodarnemu občinstvu našemu. Odkar sta se ustanovila nova otroška vrta v Podgori in pri Sočinem mostu, odprli so se tudi darovom naših rodoljubov za šolsko mladino novi poti. Pa novim potrebam primerno se je pomnožila tudi človekoljubna radodarnost, in takó je bilo šol. voditeljstvu možno pripraviti večemu številu otrok tudi več množino darov. Da je vrhu tega

prizadela božičnica gospodičnam učiteljicam mnogo tekanja, dela in truda, osobito še vrli voditeljci (gspč. Jug-ovej), kdo bi ne veroval? No pa saj jih je za to odškodovala hvaležnost otrok in pa (v pravem pomenu besede) nagnečena dvorana čitalnična, (kder se vsakokrat ta slavnost vrši) — vzlic vstopnini. Izmed slov. predstav v našem mestu ima pač le božičnica prednost, da privablja v čitalnične prostore tudi poslušalstvo italijanske narodnosti ter dela čast tudi dobremu imenu našega društvenega življenja mej italijanskim meščanstvom.

Važnost božičnice v národnem in človekoljubnem oziru se bode še bolje priznavala v bodočnosti, in zato — menim — je pač umestno, da se, sklepaje ta dopis, hvaležno spomnimo tudi moža, ki vže mnogo let brezplačno poučuje verstvo na deklishej šoli ter od nekelej z dobrim svetom podpira gospodične učiteljice bodi-si kot skušen vzgojitelj, bodi-si kot spreten pesnik. Njega krasne otroške pesemce smo imeli večkrat priliko slišati iz ust šolskih dekle pri konecletnih izpitih, kakor tudi pri božičnicah. Ta na skritem in tihem delujoči rodoljub in človekoljub je čast. gosp. Hil. Zorn, profesor verstva na tuk. realki. Predobro poznamo gospoda profesorja skromnost in vemo, da mu to javno priznanje ne bode všeč, menimo pa tudi, da naj se zaslužnemu možu ne krati, kar mu gre. x.

Z Goriškega. (Deželni zbor Goriški in šolstvo.) Leto za letom ponavljajo učiteljska društva na Goriškem prošnjo za zboljšanje učiteljskih plač, katere so pri nas razmeroma najslabše v Avstriji, da-si je živež v nasprotnem razmerju skoraj najdražji. A dosedaj smo trkali zastoj. Še skušalo se ni uslišati naših prošenj. Prvič je dež. zbor prošnje zavrnil, rekoč, da ni mogoče zboljšati plač radi tega, ker je dežela uboga. Druga leta pa je o predmetu prestopil kar na dnevni red. Še le v zadnjem zasedanju je naročil deželnemu odboru, naj poizveduje pri šolskih oblastnjah po raznovrstnih statističnih datah gledé šol in učiteljstva ter stavi v prihodnjem zasedanju dež. zbora dotične predloge. Bog si ga vedi, kakšni bodo le-ti!

Sedaj imamo vsaj upanje, da se k letu vendar kaj izdatnega stori tudi za učiteljstvo.

Iz srca privoščimo bratom svojim na Kranjskem, da jim je deželni zbor tako zdatno plače zboljšal. Da bi ga posnemal tudi naš deželni zbor.

Pred letom gojili smo pri nas upanje, da se zboljša materijelno stanje učiteljstva iz dohodkov, kateri bi prihajali iz doklad na vžitnino — posebno žganja, kakor je bil sklenil zbor; a v poročilu dež. odbora stoji med množico nepotrjenih sklepov tudi oni, češ da se v namen ljudskega šolstva ne sme nalagati doklad na vžitnino — niti žganja.

Dežela naša si je nameravala zidati sicer potrebno bolnišnico, a radi neugodnega stanja se je to odložilo. To nam daje nekaj upanja, da bode lažje mogoče žrtvovati kaj za ljudsko učiteljstvo. Dal Bog — in deželni naš zbor!

Za ljudsko šolstvo je bil v deželnem zboru stavljen še drug važen predlog, s katerim se je vlada pozivljala, da bi se učiteljišče premestilo iz Kopra v Gorico. To vprašanje je na Primorskem na dnevnem redu vže od onega časa, odkar se je bilo moško učiteljišče iz Gorice premestilo v Koper.

Letošnja interpelacija v deželnem zboru goriškem povdarjala je zlasti važneje momente, vsled katerih naj bi se učiteljišče premestilo zopet v Gorico.

Namen ljudske šole je vzgajati in izrejevati mladino za življenje. Goriška dežela je eminentno kmetijska dežela. Za kmetijstvo bi morala tedaj ljudska šola na Goriškem mnogo več storiti, nego dozdaj. V to pa je treba tudi učiteljske pripravnike posebej pripravljati. Da tega ni mogoče v Kopru, razvidi lahko vsakdo, ker Koper nima niti najmanjšega pripomočka k temu. Nasprotno pa Gorica ponuja vsega v izobilju.

Prvič imamo v Gorici deželno kmetijsko šolo in sicer dva samostojna oddelka: slovenski in laški. Učiteljski pripravniki v Gorici bi se torej lahko podučevali v kmetijstvu na kmetijski šoli, teoretično in praktično. Razven tega pa je v Gorici c. kr. poskuševališče za svilorejo in drugih enakih zavodov več, na katerih bi se pripravniki dostojno pripravljali za težavni učiteljski poklic.

Se-li bode želja deželnih poslancev izpolnila in kdaj se bode izpolnila, je težavno prerokovati. — Vsak prijatelj ljudskega šolstva in narodovega napredka moral bi biti za premeščenje moškega učiteljišča v Gorico, a kot izgovor se sliši, da v Gorici ni primerne poslopja. Za žensko učiteljišče prično zidati krasno poslopje v Gorici, — ko bi bilo isto za moško, — ne tega nočem izraziti, kajti vsakdo mora priznati, da sedanje poslopje ni bilo primerno; prihodnjim učiteljskim pripravnicam iz srca privoščimo lepega poslopja ravno tako kakor nobenemu slov. učiteljskemu pripravniku ne želimo, da bi se moral šolati v Kopru. Morda bode bodočnost tudi to vprašanje rešila.

M.

Osobne vesti. Gosp. profesor Vjekoslav Spinčič je dobil kot deželni odbornik istrski za tekoče šolsko leto odpust ter se preselil iz Gorice v Poreč. — G. Jožef Šuman, ravnatelj ljubljanske gimnazije, imenovan je za člana c. kr. deželnega šolsk. sveta za Kranjsko.

Premembe pri učiteljstvu. Gospod Janko Knapič, učitelj pri Sv. Antonu v Leskovcu, postal je nadučitelj. Gospá Terezina Romih-ova, zač. učiteljica v Vidmu in g. Ferd. Lang, podučitelj v Ločah (Konjice) sta stalno nameščena. — Gospod Jožef Cepuder, nadučitelj v Litiji, imenovan je učiteljem na II. mestni šoli v Ljubljani; gospodična Nežika Zupan, postala je učiteljica, gospodična Minka Marold, podučiteljica pri sv. Jakobu in gospdč. Emil. Witschl, podučiteljica na nemški ljudski šoli v Ljubljani.

(Nagla smrt) je zadela v istem kraju dva tovariša naša. V Volčah na Goriškem umrla sta na Štefanovo: umirovljeni učitelj gosp. P. Kogoj in še aktivni nadučitelj gospod Anton Fajgelj. Prvi se je v postelji sežgal. Čital je bajne na božični večer ležeč v postelji, morebiti zaspal in prekuenil luč ter si tako nesrečo nakopal. Čudno pa je to, da je revež živel do drugega dne, a da ni klical na pomoč ali poskušal vstati iz postelje — a prsi je imel popolnoma sežgane. — G. Anton Fajgelj pa se že dolgo časa ni počutil dobro; trpel je na zatveščenju okoli srca. Na Sv. Štefana dan zjutraj še je obiskal ponesrečenega Kogoj-a. Muke trepečega so ga močno pretresle. Kmalu potem, ko se je vrnil domu, počutil se je slabega, šel k vratom, da bi zaklical — in zgrudil se je na pol mrtev pri vratih na tla. Duhovniku se je posrečilo še živemu podeliti mu sv. poslednje olje. — Prvi, g. P. Kogoj, učiteljeval je nad 35 let v Tolminu. Malone vse odraslo ljudstvo tolminsko hodilo je k njemu v šolo. — Drugi, g. A. Fajgelj, služboval je blizu 15 let kot nadučitelj v Volčah. Bil je vrl učitelj, dober oče in soprog, a v družbi bil je prijeten sodrug. — Obema blag spomin! Naj v miru počivata!

Po „N. Soči“.

Raznoternosti.

[Influenca] ali ruska hripa, ki se prikazuje po celem svetu, lotila se je v Mariboru skoraj vže tretjine vsega prebivalstva. Posebno rada obiskuje učiteljstvo in dijake, tako da pogrešajo ali učenci svojega učitelja ali pa učitelj polovico svojih učencev. Zdravniki imajo čez glavo posla; zdravijo pa bolezen z dobrim uspehom s salicilno kislino, katera se, kakor znano, sploh daje proti trganju po udih in po životu.

[Pedagogična društva.] V Avstriji je sedaj 301 učiteljskih (pedag.) društev, a to v Češki 125, na Moravski 50, v Galiciji 40, v Dolni Avstriji 39, v Gornji Avstriji 38, v Štirski 36, v Koroški 20, v Šleziji 18, v Solnograškem 15, v Tirolski in Vorberški 5, v Kranjski 7, v avstr. Primorju 4.

[Naklada na švicarsko šolstvo] znašala je 1886. l. 26,467.000 frankov. Švica ima 2,846.000 prebivalcev.

[Na proslavo Komenskemu.] Saint Hilaire, učitelj v Petrogradu, je pozval „Ustredni spolek jednot učiteljských v Čechách“, naj bi ta priredil 1892. I. v Pragi mednarodno pedagogično razstavo na spomin tristoletnice rojstva velikega reformatorja šolstva, Komenskega. Imenovano društvo je sklenilo, da se postavi v Pragi Komenskemu spomenik. Razun tega ima biti na oslavo Komenskega odprt pri stalnej šolske razstavi poseben muzej Komenskega. Poleg tega hoče društvo tudi skrbeti za to, da dobi učiteljstvo v roke spis, ki bo obsegal vse važnejše misli Komenskega.

[Prebitek učiteljic.] Ni še dolgo, kar smo poročali, da imajo države Francija, Anglija nenavadno preveliko število izpitanih učiteljic, katere zaradi pomanjkanja praznih mest ne morejo dobiti službe. Takošen prebitek javlja se tudi v Danskej, kjer imajo toliko učiteljic, da, ko bi se one jemale v službe po letih starosti, bi najmlajša prišla na vrsto še le čez 40 let.

[Pedagogičnih časopisov] izhaja v Švici 29. Švica, kakor znano, ima le okolo 3 milijone pre-

bivalcev, torej za dobro polovico več, nego je nas Slovencev, ali toliko, kolikor je Slovakov. Slovenci imamo dva pedagog. časopisa, Slovaki le jednega („Dom a škola“), pa še ta ima „malo odberatelov a ešte menej predplatitelov“. So-li pak nemara zaradi té „várčnosti“ Slovenci, ali tudi Slovaki, vže bogatejši od Švicarjev?

[Učiteljsko društvo za Goriški okraj] bode imelo prvi četrtek macedija t. l. svoje občno zborovanje v Gorici v prostorih slovenskega oddelka dež. kmét. šole se sledečim dnevnim redom: I. Poduk petja v ljudski šoli; II. Opis jedne občine v okraju za izgled, kako se ima opisati ves okraj; III. Posamezni nasveti.

Prošnja. Ker nam papirna tovarna ni mogla do I. številke poslati papirja, ki smo ga posebej za „Popotnik“ naročili, morali smo to številko tiskati še na papir slabše kakovosti. A od druge številke naprej bode „Popotnik“ izhajal — kakor smo obljubili — na boljšem, finjšem papirju. Prosimo to pot opróščenja! *Upravitelvo.*

Razpisi natečajev.

Št. 796.

Učiteljsko in podučiteljsko mesto.

V Konjiškem šolskem okraju se umeščate:

- učiteljska služba na štirirazrednici pri Sv. Duhu v Ločah z dohodki po IV. plač. redu definitivno;
- podučiteljska služba na dvorazrednici v Zrečah z dohodki po IV. plač. redu definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci in prositeljice naj določijo svoje redno obložene prošnje potom predstojnega okr. šolsk. sveta do 15. februvarija t. l. krajnemu šolskemu svetu pri Sv. Duhu v Ločah, ozir. v Zrečah (pošta Konjice).

Okrajni šolski svet Konjice,
dne 26. decembra 1889.

Predsednik.

Nadučiteljsko in podučiteljsko mesto.

Na trirazrednih ljudskih šolah v Gornjemgradu in Rečici se umeščate in sicer na prvej nadučiteljsko, na drugej podučiteljsko mesto z dohodki po III. ozir. IV. plačilnem razredu.

Prosilci in prositeljice, za katero teh mest naj svoje redno podprte prošnje potom predstojnega okr. šolskega sveta vložijo do 15. dne februvarija t. l. pri krajnem šolskem svetu v Gornjemgradu oziroma Rečici.

Okr. šol. svet v Gornjemgradu,
5. dne januvvarija 1890.

Predsednik.

Br. 781.

K. š. v.

Natjecaj.

U tem kotaru imajo se popuniti dva mjesta učiteljice III. vrsti na dvorazrednih pučkih školah u Jelšanah i u Klani, od kojih prva sa slovenskim, zadnja s hrvatskim učevnim jezikom.

Sa ovimi službami je skopčana plaća po 320 f. i uživanje stanova u naravi.

Molitelji neka svoje obložene molbenice po pri- liči putem ureda do 4. sječna ovamo predlože.

C. k. kotarsko škol. vijeće Volosko,
28. decembra 1889. *Predsjednik.*

Št. 55.

Podučiteljsko mesto.

Na peterorazredni ljudski šoli v Šmarju pri Jelšah se umešča podučiteljsko mesto definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci in prositeljice naj svoje redno podprte prošnje potom predstojnega okrajnega šolskega sveta vložijo do 20. januvvarija t. l. pri krajnem šolskem svetu v Šmarju pri Jelšah.

Okr. šolski svet v Šmarju,
dne 30. decembra 1889. *Predsednik.*

Št. 582.

Dve podučiteljski službi

in sicer: ena v Ormožu, III. plačilnega razreda, in ena na Humu (Kulmburg) IV. plačilnega razreda s porabo prostega stanovanja in najpotrebnejšega pohištva se stalno, — eventualno provizorično umeščate.

Prosilci naj svoje prošnje vložijo do 9. februvarija t. l. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet Ormož,
1-2 dne 25. grudna 1889. *Predsednik.*

Vsebinsa. I. Našim prijateljem in čitateljem. — II. Kako bi si slovenski učitelji materijelno opomogli? (Za nagrado.) — III. O lepoznanstvu. I. (J. Klemenčič.) — IV. Značaji. (Fr. Brežnik.) — V. Književno poročilo. (Knjige družbe sv. Mohora.) — VI. Pedagogičski razgled. — VI. Listek. (O koledarju. M. Iglar.) — VIII. Društveni vestnik. — IX. Dopisi in druge vesti. — X. Razno- ternosti. — XI. Razpisi natečajev.